

Kijfhoek bosrijke del in de Wassenaarse duinen

ADRI REMEES

Vandaag nemen we u mee naar de Kijfhoek. Dit is een ongerept en heerlijk rustig bos in een vallei in de duinen van Meijndel. We kunnen hier uren zwerven zonder een mens tegen te komen. Tijdens de tocht zien we prachtige oude beuken, buizerds, goudvinken en bijzondere bosplanten.

Het is een windstille maar kille dag. Met Gerrit-Jan de Bruyn bezoek ik de Kijfhoek in Wassenaar, een bosrijke vallei in Meijndel. Tijdens ons gesprek komen ook andere grote valleien ter sprake: de vallei Meijndel - waar het duingebied als geheel naar genoemd is - en Bierlap. De geschiedenis van deze 'dellen' is onlosmakelijk verbonden met de Kijfhoek. Het is nu bosrijk en vol natuur, maar her en der komen de restanten van vroegere bewoning aan de oppervlakte. Gerrit-Jan komt al vanaf 1953 in dit gebied en kent het als geen ander. Hij zit vol verhalen en anekdotes. Ikzelf loop hier ook al een slordige veertig jaar mijn inventarisatierondes om de vogel- en vlinderstand in kaart te brengen. Reden om eens samen op ontdekkingsstocht te gaan. Aan de rand van de Kijfhoek worden we verwelkomd door een miauwende buizerd. Een groene specht vlucht met een hoop kabaal een populier in en een goudvink laat zijn zachte fluitje horen. Het zijn kenmerkende vogelsoorten voor deze bosrijke binnenduinen.

Fraaie boomverzameling

Het Kijfhoekbos is ruim dertig hectare groot. Het is een van de zestig bosreservaten in Nederland waar al meer dan 150 jaar geen bosbeheer plaatsvindt. Wel grazen hier vanaf het begin van de jaren negentig Konikspaarden en Gallowayrunderen, die ervoor moeten zorgen dat het landschap niet te veel verruigt. Het is een vochtig tot droog berken-eikenbos met de bijbehorende typische planten als glidkruid, kruipend zenegroen en valse salie. De berk pioniert makkelijk op een vochtige zandbodem, maar de eiken staan er vrijwel zeker door toedoen van de mens. In de duinen werd eeuwenlang eikenhakhout geëxploiteerd. Elke tien jaar werden de bomen geoogst. Het hout werd verkocht als brandhout, maar er werd ook houtskool van gemaakt voor de ijzerindustrie en de schors (eek) ging naar de leerlooierijen. Nu de bomen al lange tijd met rust gelaten worden, groeien meerdere stammen uit een onderstam, de stoof. De overheersende westenwind heeft er samen met de voedselarme zandbodem voor gezorgd dat de meeste bomen in het duin grillige vormen hebben. De abelen zijn destijds neergezet om de oprukkende verstuiving tegen te gaan. Rond 1830 zijn enkele beuken geplant, die nu nog fier en trots hun kracht uitstralen in het centrale deel van de Kijfhoek.

Honderdtachtig jaar stoere kracht: beuken in het centrale deel van de Kijfhoek doorstaan de tand des tijds met glans.
Foto: Joost Bouwmeester.

Valse salie

Een veel voorkomende plant in het berken-eikenbos is de valse salie. Hij heeft een typische lichtgele bloemtros. Ook in de wintermaanden is deze plant gemakkelijk te herkennen. Het is een echte bosrandplant: hij wil niet te veel licht en niet te weinig. Deze soort vestigt zich graag op plekken waar het bos zich terugtrekt; zodra het bos zich uitbreidt met jonge houtopslag, houdt de plant het voor gezien. Verwar de valse salie niet met echte salie die aan soep een kruidige smaak geeft: valse salie in de soep en je kunt alles weggooien, zo vals is die plant.

Drie dellen

De Kijfhoek is een schakel tussen Meijndel en de Bierlap en de kleinste del van de drie. Een del is van oorsprong een tot het grondwater uitgestoven vlakte. Op deze plekken probeerden in de negentiende eeuw keuterboertjes een agrarisch bedrijf te voeren. De zandgrond was geschikt voor de teelt van rogge en aardappels, maar de akkertjes moesten met veel kunst- en vliegwerk vruchtbaar worden gemaakt. Toen de waterleidingbedrijven grondwater ging onttrekken, verdroogden de akkers en was landbouw in de duinen niet meer mogelijk. Zowel in Meijndel als in de Bierlap zijn de akkers nog duidelijk herkenbaar in het landschap. In de Kijfhoek is nooit geboerd. Wel hebben er huisjes gestaan van arbeiders die in Meijndel en in de Bierlap werkten.

Waar komen die namen vandaan?

Er zijn verhalen dat de benaming Meien betrekking heeft op de meidoorns die er groeien. Meijndel zou dan de vallei van de meidoorns zijn. Gerrit-Jan vindt een verband met de pachtboeren waarschijnlijker, afgeleid van 'maeyen' ofwel pachten. Een meier was dus een pachter. De naam 'Maeyerdale' evolueerde tot Meijndel.

'Bierlap' is volgens hem misschien genoemd naar heermoes dat in oude volkstaal Bärilapp heette. Later heeft de Bierlap zich ontwikkeld tot vochtig bos, met veel hop. De stap van Bärilapp naar Bierlap is dan snel gemaakt. Waar de naam Kijfhoek vandaan komt, is niet exact bekend. Het verhaal doet de ronde, dat in de vijftiende eeuw in Meijndel veel hout werd gehakt door Scheveningers. De bewoners van het dorpje Berckhey (dat later door het zand werd verzwolgen) deden datzelfde in de Bierlap. Beide groepen weken wel eens uit naar de tussengelegen Kijfhoek. Als ze elkaar tegenkwamen werden de bijlen niet gebruikt om hout mee te hakken, maar om de concurrentiestrijd te beslechten.

Korst- en baardmossen bezig met comeback

We stuiten op enkele steentjes in het duinzand: een bewijs van de vroegere bewoning. De meeste resten van bewoning zijn overgroeid met mos. Een pad dwars door de Kijfhoek voert ons langs twee majestueuze beuken die fraai tot hun recht komen in het strijklicht van de late middag. We zien ook een bosmuis, die zijn hol zo diep graaft dat een bergje zand aan de oppervlakte komt. Gerrit-Jan wijst op een struikkorstmos dat de meidoorns siert. Door luchtverontreiniging was deze soort bijna verdwenen, maar nu de lucht weer schoner wordt is het bezig met een comeback. Hetzelfde geldt voor baardmos dat in lange trossen aan de takken hangt. Boven ons hoofd miauwt opnieuw een buizerd. Een goed teken. Als predator bewijst hij dat er genoeg kleinere dieren in het gebied leven.

Een dagkaart voor Kijfhoek is verkrijgbaar in het bezoekerscentrum bij de theeschenkerij Meijndel.

ADRI REMEËUS IS DUINCONSULENT VOOR MEIJNDEL
EN ZELFSTANDIG NATUURONDERZOEKER.

Een buizerd zweeft laag over en laat zijn kenmerkende roep horen.
Foto: Jan Hendriks.

Een mannetje goudvink pronkt op een bemoste tak met zijn opvallende verenpak. Foto: Menno van Duijn.

Een geelgroene flits, een lachende roep, en weg is ie. De schuwe groene specht is een van de bewoners van duingebieden als de Kijfhoek.
Foto: Jean Oomsels.

